

ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

**DEVELOPMENT OF BUDDHIST LEADERSHIP ACCORDING TO
SAPPURISDHAMMA 7 OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF ELEMENTARY EDUCATION
SERVICE AREA 2**

อภิวัฒน์ ชัยเสน¹

พระมหาสุภวิชัย ปภัสโร²

พระครูปลัดสมชัย นิสสโร³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Apiwat Chaisen¹

Assoc.Prof.Phamaha Suphavit Paphassaro²

Dr.Phrakrupalad Somchai Nissapho³

^{1,2,3}Mahachulalongkorn Buddhist University, Loei Religious College
Corresponding Author E-mail: apiwatchaiseni@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ ขนาดของโรงเรียน และอำเภอกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ เป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple comparison) ด้วยวิธีของ Scheffe และวิธีการของ Fisher's Least-Significant Difference (LSD) ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ใน ระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ข้าราชการครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ และจังหวัดต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกันข้าราชการครูที่ปฏิบัติ งานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; หลักสัปปุริสธรรม 7; ภาวะผู้นำเชิงพุทธ;

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the Buddhist leadership by principles on the Sappurisa-dhamma of administrators in schools under office of elementary educational service area 2 2) to compare the leadership by the Buddhist sevenfold Sappurisa-dhamma of schools administrators. in schools under office of elementary educational service area 2, classified by gender, educational, academic standing, school sizes and province. The sample consisted of 291 government teacher form schools in schools under office of elementary educational service area 2 in 2022. The rating scale questionnaire, frequency, percentage, means, standard deviation, t-test, F-test. If found significant difference in statistical will test by multiple comparison according to Scheffe' Method. The results of the study were as follows: 1.The Buddhist leadership by principles on the Sappurisa-dhamma of administrators in schools under office of elementary educational service area 19.was found to be overall and each aspect at a level. 2.The comparison of government teacher's opinion with different genders, educational, academic standing, school and province, on the Buddhist leadership by principles on the Sappurisa-dhamma of administrators in schools under office of elementary educational service area 19. Overview of issues and issues were found on no difference in statistically significant level at .05. the government teacher's opinion with different school sizes on Overview of issues and issues were found on difference in statistically significant level at .01.

Keywords: School Administration; Sevenfold Sappurisa-dhamma; Buddhist Leadership;

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างรวดเร็ว มาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตามสถานการณ์ของกระแสโลก และการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นเหตุให้การ

จัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการบริหารการศึกษา การผลิตบัณฑิตให้สามารถรองรับความต้องการของตลาดแรงงาน และความคาดหวังของสังคม ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาโดยตรง คือ ผู้บริหารการศึกษา ด้วยเหตุนี้พวกเขาต้องมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพสูงในด้านความรู้ ความสามารถ อันเนื่องมาจากการคาดหวังของสังคมสูงที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำสถานศึกษาเชิงพุทธในสถานการณ์ปัจจุบันต้องอาศัยหลักการทั้งศาสตร์สากลและพุทธศาสตร์มาบูรณาการในการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาตนเองและนำพาองค์กรเพื่อจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษาต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ส่วนคุณสมบัติของผู้บริหารที่ดีนั้น จะต้องมีการอบรมในวิชาชีพเพื่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการจัดการศึกษา สิ่งที่สำคัญคือต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และมีภาวะผู้นำตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

จากการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วน ผู้นำเป็นผู้ที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดนโยบาย การจัดการ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวางแผน การบริหาร กำกับดูแลและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำจึงเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านที่เกี่ยวกับการ บริหาร และงานบุคคล ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดี การพัฒนาภาวะผู้นำในปัจจุบันจึงหันมาใช้วิธีการตามแนวพระพุทธศาสนากันมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาภาวะผู้นำที่เรียกว่า “ผู้นำเชิงพุทธ” ด้วยเหตุว่าผู้นำนั้นเมื่อ ประกอบการบูรณาการด้วยพระพุทธศาสนาเข้าไปแล้ว ย่อมได้ชื่อว่า มีความเก่ง (วิชา) และความดี (จรรยา) ตรงตามแบบที่เรียกว่า เป็นทั้งคนเก่งและคนดี (วิชาจรณสัมปันโน) ในคนเดียวกัน กล่าวคือ การเป็นผู้นำ ที่ดีนั้นจะต้องปกครองและบริหารโดยธรรม ยึดธรรมคือความถูกต้องเป็นหลัก เพราะจะสร้างความยุติธรรม และความถูกต้องให้แก่ผู้นำ และผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน อันจะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน มี ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นองค์กรที่มาแห่งความสุข (Happiness Organization) เพราะหลักธรรม มุ่งเน้นให้ผู้นำสามารถประสานความสัมพันธ์กับหมู่คน เอื้อเพื่อเอื้อแผ่สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับบุคคลอื่น ๆ ตลอดจนถึงสังคมในวงกว้าง

สัปปุริสธรรม 7 คือ คุณธรรมที่สำคัญ สำหรับสัปปุริสชน หรือคนดี และเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำที่สมบูรณ์แบบด้วย คุณธรรมทั้ง 7 ประการย่อมนำบุคคลนั้นไป สู่ความมีคุณค่าอย่างแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นคนสมบูรณ์แบบ การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์กับการบริหารจัดการสถานศึกษาและการตัดสินใจ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (2546) กล่าวไว้ว่า คนสมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิก ที่ดีมีคุณค่าที่แท้จริงของ มนุษยชาติ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคน ผู้สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่ความสันติสุขและความ สามัคคีมีธรรม คุณธรรมและจริยธรรม จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบทบาท หน้าที่ของผู้นำ ที่ทำให้ผู้นำสามารถได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ตลอดจนความนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและสังคมทั่วไป ดังนั้น ปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปทั้ง

ในองค์กรและในสังคม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กรให้เสื่อมลง และย่อมนำมาซึ่งความล้มเหลวขององค์กรในอนาคต

ความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความเจริญทั้งต่อภาคธุรกิจและภาคสังคม ซึ่งภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารเริ่มจากความหมายของผู้นำ (Leader) คือ ผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขาที่มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันแล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม้กระทั่งเป็นหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ และความหมายของ ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำไปให้คนทั้งหลาย มาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจ และภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับและเกิดจุดมุ่งหมาย ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ โดยที่ลักษณะและคุณสมบัติของภาวะผู้นำ 1. จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล 2. วิรูโร หมายถึง การจัดธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3. นิสสัยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี ตลอดถึงแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้กล่าวถึง ความหมายของหลักสัปปุริสธรรม เป็นธรรมของสัปปุริสชน คือ คนดี หรือ คนที่แท้ ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์และถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ สัปปุริสธรรม 7 ประการ คือ 1. ธัมมัญญูตา รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะหรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง 2. อตถัญญูตา รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหนนอกจากรู้จุดหมาย 3. อตตัญญูตา รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญาความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อแข็งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ 4. มัตตัญญูตา รู้ประมาณ คือรู้จักความพอดี 5. กาลัญญูตา รู้กาล คือรู้จักเวลา 6. ปรีสัจญูตา รู้ชุมชน คือรู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือรู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร 7. ปุคคลัญญูตา รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัวเพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นหน่วยงานการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการจัดการบริหารการศึกษาในจังหวัดเลย จำนวน 6 อำเภอ อำเภอผาขาว อำเภอภูกระดึง อำเภอภูหลวง อำเภอวังสะพุง อำเภอหนองหิน และอำเภอเอราวัณ มีโรงเรียน จำนวน 157 โรงเรียน ด้วยความแตกต่างกันทางด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน การสร้างและพัฒนาทีมงานบุคลากรย่อมแตกต่างกันตามไปด้วย ปัญหาที่พบการทำงานเป็นทีมบุคคลที่มาร่วมงานกันนั้นมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ ทักษะ ทักษะ ประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถ และเป้าหมายในการทำงานที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนางาน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้อำนาจหน้าที่ ใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน ที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมในด้านการบริหารงานต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนโดยตรงด้วย ดังนั้นการสร้างทีมงานในระดับโรงเรียนจึงเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะต้อง

แสดงศักยภาพในการสร้างงานและพัฒนาทีมงานให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดความเข้มแข็งขององค์กรและนำพาทีมงานสู่ความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักของพุทธธรรม โดยใช้หลักสัปปริสธรรม 7 คือ 1. ธัมมัญญูตา รู้หลักการรู้หลักความจริง 2. อตถัญญูตา รู้จักผล รู้จุดหมาย 3. อตตัญญูตา รู้จักตน 4. มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ 5. กาลัญญูตา รู้จักเวลา 6. ปริสัญญูตา รู้จักชุมชน และ 7. ปุคคลัญญูตา ผู้รู้จักบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของสถานศึกษาในการบริหารงานและการควบคุมผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงานด้านการศึกษาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการครองตน 2. ด้านการครองคน และ 3. ด้านการครองงาน และหลักภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1. ธัมมัญญูตา 2. อตถัญญูตา 3. อตตัญญูตา 4. มัตตัญญูตา 5. กาลัญญูตา 6. ปริสัญญูตา และ 7. ปุคคลัญญูตา

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2565 มีจำนวน 157 โรงเรียน จำนวน 1,845 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 133 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,712 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน และครูผู้สอน จำนวน 297 คน ในสถานศึกษาพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 รวมทั้งสิ้น 320 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนของประชากร

2.3 กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครู จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยการสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ในการทำวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2565

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2565 – 2566

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปติธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบวิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

1.1 แบบสอบถาม

แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือ แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการครองตน 2. ด้านการครองคน และ 3. ด้านการครองงาน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1. ธัมมัญญตา 2. อตถัญญตา 3. อตตัญญตา 4. มัตตัญญตา 5. กาลัญญตา 6. ปริสัจญตา และ 7. ปุคคลัญญตา โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 คน แบ่งเป็น ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครู จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต

2 จำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแนวทางแก้ไขภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1. ธัมมัญญตา 2. อตถัญญตา 3. อตตัญญตา 4. มัตตัญญตา 5. กาลัญญตา 6. ปริสัจญตา และ 7. ปุคคลัญญตา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ทำวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

2.2 ส่งหนังสือพร้อมแบบสอบถามเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

2.3 ส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 320 ฉบับ พร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์/กลุ่มตัวอย่างพร้อมแบบสอบถาม

2.4 เก็บรวบรวมข้อมูลคืนมาให้ได้ครบทั้ง 320 ฉบับ

2.5 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครู จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 รวมทั้งสิ้น 5 คน ด้วยตัวเอง

2.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามโปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

3.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนตามมาตรฐานทั้งโดยภาพรวมหลายด้านและหลายข้อและนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1970) และแปลผลดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3.3 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนตามมาตรฐานทั้งโดยภาพรวมหลายด้านและหลายข้อและนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1970) และแปลผลดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3.4 การเปรียบเทียบการภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples)

3.5 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-depth interview) และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC: Index of Item-Objective Congruence) โดยใช้สูตรของ โรวินอลลี และ แสมเบลตัน การหาค่าความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค

4.2 สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบที (t-test for independent samples)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคืนมาได้ครบทั้ง 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตามเกณฑ์ แล้วนำมาจัดกระทำข้อมูลให้มีฉบับสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้วนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท ซึ่งในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. การวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ และการแปลความหมายค่าร้อยละ

2. การวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 320 ฉบับ ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลเป็นความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. การวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 320 ฉบับ ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลเป็นความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน จำนวน 320 ฉบับ ใช้การวิเคราะห์โดยทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples)

5. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน จำนวน 320 ฉบับ ใช้การวิเคราะห์โดยทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples)

6. ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

7. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการครองงาน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด บริหารงานด้วยความสุขุมและรอบคอบเสมอ ยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน และกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชา คุ่มเงิน (2564) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวภาพวัฒน์ อนัญสถิตพัฒน์ (2560) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านปรีชาญาณ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน การพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของเยาวชน และประชาชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน และทุกองค์กร นำภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้ และประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดอภิสิทธิ์ ธีรปณฺโญ (เล็กภิญโญ) (2561) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารและ

บุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชวุฒินายก (เพชรไพร) (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารต่อบุคลากรทุกคนโดยเท่าเทียมกันดังนั้น ครูที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน จึงมีการรับรู้ถึงภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน เพราะความรู้ประสบการณ์ในด้านการศึกษาเป็นสาเหตุที่ทำให้ครูมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผลที่เข้าใจในหลักการบริหารและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงาน ยอมรับในความสามารถของภาวะผู้นำของผู้บริหารไม่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวภาพพัฒน์ อนุสสุตพัฒน์ (2560) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตามทัศนคติของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรชัย แก้วพิภพ (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ข้าราชการครูที่มี เพศ ระดับการศึกษา วิชยฐานะ และจังหวัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนได้ให้ความสำคัญต่อการแปลงเปลี่ยนของยุคสมัย และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ผู้บริหารสถานศึกษาได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการใช้ในการบริหารจัดการ การศึกษา จึงทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุวรรณ สุวณโณ (วงศ์ดารา) (2561) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักสัปปุ

ริสธรรม 7 ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำแนกตาม สถานภาพ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดอภิสิทธิ์ ธีรปัญญา (เล็กปัญญา) (2561) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชวุฒิ ชาญวิโร (เพชรไพร) (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควร จัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายงบประมาณ ส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะ พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด พัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พัฒนาเครือข่ายการศึกษาอย่างครบวงจร ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น บริหารจัดการทรัพยากร ใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนอย่างประหยัดและคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ การบริหารและจัดการหลักสูตรตามเวลาที่กำหนด พัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ที่เน้นถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ มีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ และสร้างความสามัคคีของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชวุฒิ ชาญวิโร (เพชรไพร) (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือโดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 2) ผู้บริหารควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ กับการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย 3) ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนใช้สื่อสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ผู้บริหารควรสนับสนุน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นสากล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดอภิสิทธิ์ ธีรปัญญา (เล็กปัญญา) (2561) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของ

ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดและพัฒนานโยบายด้านการบริหารตามหลัก อุตัตถุญตา และด้านการบริหารตามหลักอิตถุญตา ให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอันจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป เพื่อเป็นข้อสนเทศในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาโดยกำหนดแผนพัฒนานโยบายที่เน้นให้ยึดถือและปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านอัมมัญญตา อุตัตถุญตา และด้านการบริหารตามหลักกาลัญญตา เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดและพัฒนานโยบาย ด้านการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุคลากรของตนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทางด้านจิตใจไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านการศึกษาให้เจริญเคียงคู่กันไป เพราะถือว่า ดี มีสาระ น่าสนใจต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ควรจัดระเบียบส่งเสริมเพื่อที่จะได้ทำให้ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้มีทักษะในการปฏิบัติตนอย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์และส่งผลดีต่อการพัฒนาและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สามารถนำไปปรับใช้เข้ากับชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีในการบริหารชีวิต บริหารตนและบริหารงานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นยิ่ง ๆ ขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จากการศึกษาวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการครองงาน ดังนั้นควรดำเนินการ ดังนี้

- (1) ผู้บริหารควรยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน
- (2) ผู้บริหารควรทำงานด้วยความสุขุมและรอบคอบเสมอ
- (3) ผู้บริหารควรกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา
- (4) ผู้บริหารควรมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
- (5) ผู้บริหารควรมีความพอใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ

2. จากการศึกษาวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านปรีชาญาณ ดังนั้นควรดำเนินการดังนี้

- (1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน และทุกองค์กร
- (2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน
- (3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของเยาวชนและประชาชน

(4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน

(5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้จักการนำภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้

3. จากการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควร จัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายงบประมาณ ส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะ พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด พัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พัฒนาเครือข่าย การศึกษาอย่างครบวงจร ประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น บริหารจัดการทรัพยากร ใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนอย่างประหยัดและคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ การบริหารและจัดการหลักสูตรตามเวลาที่กำหนด พัฒนาระบบการเรียนรู้นี้ที่เน้นถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ มีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ และสร้างความสามัคคีของบุคลากร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัญหาที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

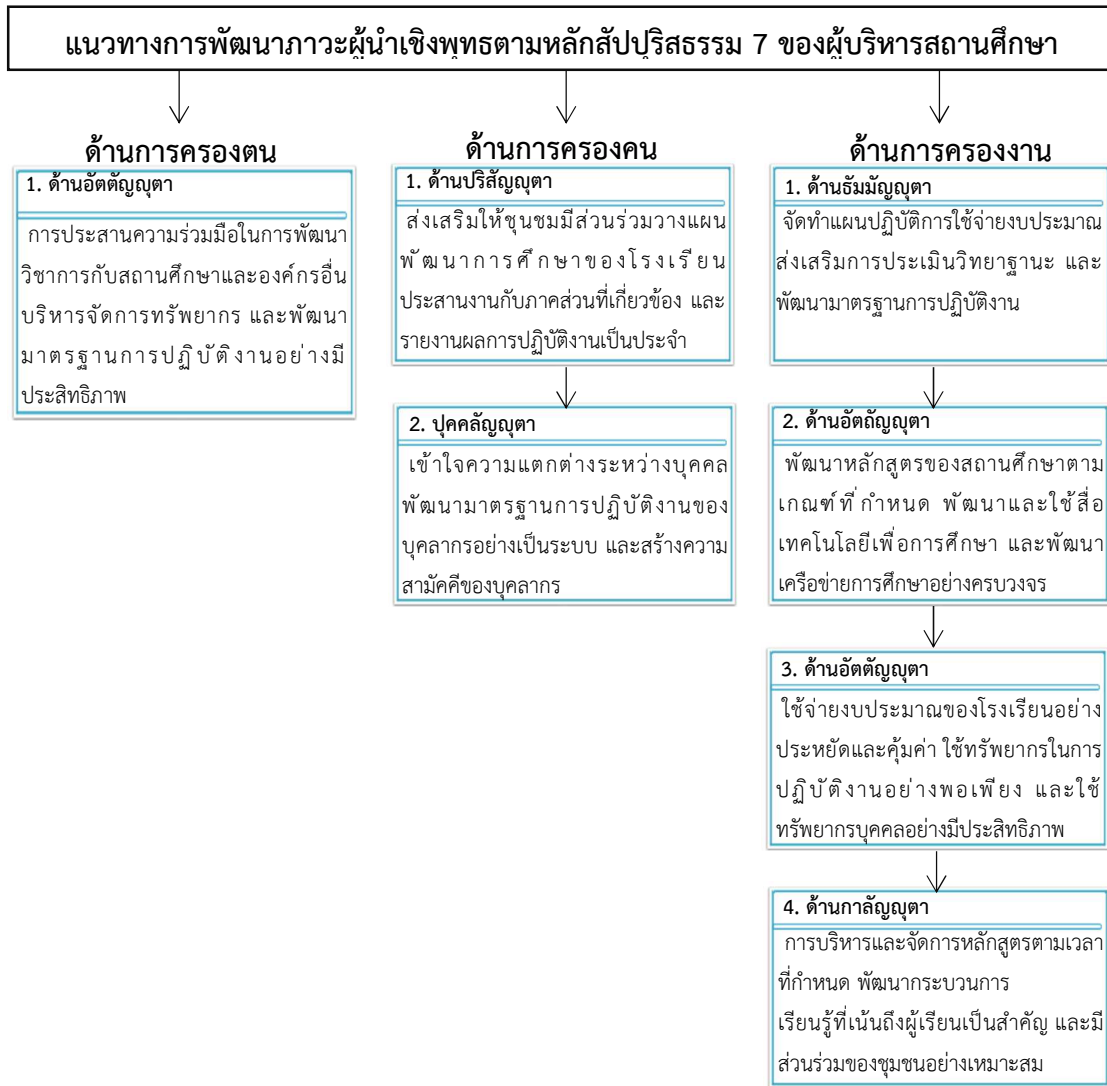
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3. ควรศึกษากระบวนการจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการการบริหาร สถานศึกษาของผู้บริหารประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา
- ณัชชา คุ่มเงิน. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชวภาพัฒน์ อนุสสุติพัฒน์. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- พระปลัดอภิสิทธิ์ี ธีรบุญโญ (เล็กบุญโญ). (2561). *การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น*. สารนิพนธ์ พธ.ม. (การบริหารจัดการคณะสงฆ์). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระราชาวุฒ ปณฺญาวชิโร (เพชรไพร). (2563). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (พุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- จักรชัย แก้วพิภพ. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- พระสุวรรณ สุวณฺโณ (วงศ์ดารา). (2561). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักสัปปริสธรรม ๗ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (การบริหารจัดการคณะสงฆ์). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย